

Var ligger auktoriteten?

Om kanon, kyrka och tradition

Svenska kyrkan har stor makt över de svenska sinnena. Den kristna tron bygger på Bibelns ord. Vilket är då förhållandet mellan Skriften och kyrkan och dess traditioner? Vilken instans borgar ytterst för sanning? Tomas Bokedal, verksam vid Universitetet i Aberdeen, höll hösten 2014 vid ett reformationsjubileum i Göteborg ett föredrag, där dessa frågor avhandlades. Föredraget har blivit artikel.

I DEN HÄR ARTIKELN ska jag diskutera olika sätt att tänka kring auktoritet i relation till bibelkanon, kyrka och kyrklig tradition.¹

Vi vet alla att det i dag finns präster som förlorat rätten att vara präster i Svenska kyrkan p.g.a. en avvikande förståelse av Nya testamentets auktoritet och tolkning i relation till den svenskkyrkliga auktoriteten. Den oro och ångest många känner vid den här typen av kyrkliga beslut är en form av måttstock på den auktoritet och tyngd som ligger hos Svenska kyrkan och dess ledning.

Strid och sårbarhet

Vi är ofta sårbara när det kommer till frågor om auktoritet, inte minst när det blir strid kring viktiga frågor som rör kristologi, som i fornkyrkan, skriftprincip och rättfärdiggörelselära som på 1500-talet, eller

som i dag bibeltolkning och äktenskap. Vem drar upp riktlinjerna för det som är viktigt i våra liv och i våra församlingar? Vem definierar normerna? Vem bestämmer hur gudstjänsten eller den kristna etiken ska gestaltas?

Stark svenskkyrklig tradition

Att teologiskt konservativa biskopar i det förflutna valde att trots många utmaningar fortsätta sitt arbete *i* snarare än *utanför* Svenska kyrkan är ytterligare indikation på den synliga kyrkans självklara auktoritet och bindande kraft för många i Sverige. Och att endast ett fåtal svenskkyrkliga kristna väljer att lämna en kyrka, som själv har lämnat mycket av beprövad apostolisk tradition bakom sig och gått vidare mot en mer samtidsanpassad lära och praxis, vittnar om den betydande fortsatta auktoritet kyrkan *de facto* har. P.g.a. kyrkans auktoritativa ställning uppstår uppenbar kyrkosplittring och bildandet av betydande nya samfund endast i sällsynta undantagsfall. Ordet "kyrka" blir här för många svenskar nästan liktydigt med "Svenska kyrkan". Men vad grundas en kyrka på och vad händer när grunden rubbas?

VAR LIGGER AUKTORITETEN? SJU MODELLER

Jag ska ge struktur åt vår diskussion med hjälp av några olika auktoritetsmodeller. Just det faktum att det finns så många olika modeller eller sätt att tänka kring auktoritet i den kristna församlingen gör att frågan om auktoritet blir ganska komplex. Men min tanke här är enkel: Jag tänker att vi bättre kan sortera och få överblick över ämnet om vi börjar med att sätta namn på och beskriva några aktuella auktoritetsmodeller relaterade till bibelkanon, kyrka och kyrklig tradition. I det som följer ska jag diskutera sju sådana modeller.

MODELL 1: AUKTORITETEN LIGGER HOS OSS SJÄLVA

Någon kanske vill – på ett sätt som är vanligt i dag – föreslå att det till att börja med är upp till oss själva att avgöra om vi överhuvudtaget ska inordna oss under någon auktoritet. Det är vi som individer som bestämmer, exempelvis om vilken tradition eller kyrka vi ska tillhöra, eller hur vi ska se på bibelkanon, Gamla och Nya testaments skrifter. För andra ligger auktoriteten lite här och lite där – den är utspridd, men det är upp till oss själva att skapa ett sammanhang, ett auktoritativt sammanhang ur spillrorna av kristen tradition som kommit till oss från det förflutna, från historien. Till syvende och sist är det vi själva som konstruerar eller bestämmer vad som ska få utgöra auktoritet för oss; vilken kyrka, vilka kyrkotraditioner, vilka delar av Skriften och vilka som inte får utöva auktoritet i våra liv. Auktoriteten ligger på det sättet mycket hos oss själva, menar man.

Kända röster om auktoritet: Kierkegaard och Dylan

På den här punkten är det kanske lättare än i något annat avseende att bedra sig själv. ”Det finns ingen vi ska vara så rädda för som oss själva”, menar den danske tänkaren Søren Kierkegaard (1813–55). Som profilerat kristen filosof säger Kierkegaard att vi är skapade varelser och att Gud har en individuellt bestämd skapelsevilja nedlagd i var och en av oss. Trots det verkar det vara ett kännetecken på den senmoderna människan att hon har problem med, och ogärna vill kännas vid, yttre auktoriteter, vare sig Gud, Bibel, kyrka eller tradition.

I sången ”Gotta serve somebody” berör också Bob Dylan auktoritetsfrågan. Du måste tjäna *någon*, vare sig det är Gud eller djävulen, sjunger Dylan. Auktoriteten ligger enligt detta sätt att tänka *inte* hos oss själva utan ytterst hos Gud – i det medium där Gud väljer att tala. Om vi ställer oss under någon annan auktoritet än Gud leder det till ofrihet och bundenhet vid andra makter.

MODELL 2: DET FÖRFLUTNA SAKNAR AUKTORITET, ENDAST NUTIDEN HAR AUKTORITET

Kanske lika kännetecknande för vår egen tid – särskilt i den yngre generationen – är tanken att det förflutna överhuvudtaget inte har något bestående värde. Endast nutiden har auktoritet. Den reformerte teologen Carl R. Trueman har nyligen observerat att evangelikalt kristna ofta håller Skriften allena som norm, men utan att ta hänsyn till kyrkan, kyrkans bekännelse, liturgi eller tradition.² I dessa alltmer tongivande evangelikala sammanhang finns det inte längre någon eller bara liten plats för tradition, liten eller ingen plats för kyrkohisto-

MODELL 2
*Endast
bibelordet,
läst i nu-
tidens ljus,
har aukto-
ritet.*

ria, och oftast liten eller ingen vikt lagd på någon särskild kyrkostruktur eller genomtänkt ecklesiologi (lära om kyrkan). I fokus står individen och Skriften (sedd mer som Guds ord än som både Guds ord och historiskt tillkomna människoord), eller för att uttrycka det mer rättvisande, i centrum står framförallt Skriften, men till viss del också individen och den evangelikala församlingen, som synliga normer för tron. Det förflutna, förkroppsligat i kyrkans långa tradition, saknar här auktoritet. Endast (det individualistiskt tolkade) bibelordet, läst i nutidens ljus, har auktoritet.³

MODELL 3: OLIKA AUKTORITET GÄLLER FÖR OLIKA KYRKOSAMFUND

För mer traditionella protestanter, katoliker och ortodoxt kristna förefaller nog ett sådant fokus på individen och den enskilda församlingen, eller på Skriften, individen och samtiden, felaktigt eller obalanserat. Kristendom handlar för dessa mer traditionellt kristna grupper om att stå i mer direkt och bredare kontinuitet med apostlarna och apostolisk tro via historien och traditionen. Såväl kanon som kyrkan och kyrkans tradition visar oss här på ursprunget, på den tro som en gång för alla givits alla kristna, i alla tider.⁴

Men hur, mer precist, förhåller sig dessa mer traditionellt kristna till vår fråga om auktoritet?

Enkel lösning

Om vi är lite vågade i försöket att hitta en lösning på vårt problem, kan vi göra om vår rubrik till en titel om kyrkotillhörighet. Mycket förenklat skulle vi kanske kunna säga att för de flesta protestanter ligger auk-

toriteten huvudsakligen hos bibelkanon, för romerska katoliker ytterst hos kyrkan, och för ortodoxt kristna kännetecknande hos Östkyrkans långa och rika tradition.

Bredare spektrum av olikheter: skiftande syn på Skrift, kyrka och tradition

Här är det viktigt med ett tillägg. Synen på Skrift, kyrka och tradition tenderar att skifta beroende på vilket kyrkosamfund vi hör hemma i eller för dialog med. Den lutherska betoningen på den osynliga kyrkan, eller kyrkan som den plats där Ordet hörs, är annorlunda än den romersk-katolska kyrkosynen med dess betoning på den juridiskt bindande funktionen hos synoder, kyrkokoncilier och kyrkans påveämbete. I en nutida diskussion mellan romerska katoliker och lutheraner spelar olika frågor om Skriften, skriftkanon och skrifttolkning ofta en underordnad roll; det är så många andra frågor av normativ betydelse som framstår som viktiga för katoliken; och dessa frågor, i sin tur, hör ihop med ett delvis annat system av auktoritetsinstanser, jämfört med förhållandet i en luthersk, ortodox, anglikansk, reformert eller evangelikal kyrkogemenskap. Att det vid diskussionen av enskilda frågor som rör skrifttolkning, som exempelvis rättfärdiggörelseläran, alltid också finns ett bredare spektrum av olikheter mellan kyrkorna framkommer exempelvis i den över femton år gamla ekumeniska *Gemensamma deklarationen om rättfärdiggörelseläran*.⁵ Skillnaderna mellan katoliker och protestanter i synen på Nya testamentets rättfärdiggörelselära får tyvärr ofta inte längre inta den centrala plats de en gång gjorde, eftersom varje århundrade fört med sig en handfull

nya viktiga skiljaktigheter mellan de två kyrkotraditionerna. Men det har naturligtvis också tillkommit sådant som fört kyrkorna något närmare varandra.

Att se utan att se: psykologiska och andliga dimensioner

I samtal jag haft med lutheraner som sedan har konverterat till katolicismen har mina bibel- och läroargument inte uppfattats som giltiga. Det verkar som om konvertiterna snart finns i en annan auktoritetsfär och att övergången gått snabbt.⁶ Vi har plötsligt befunnit oss i två olika symboliska (läromässiga) universa, där dialog inte längre verkat vara särskilt meningsfull. Som luthersk teolog kan jag uppleva detta som en serie misslyckanden. Jag tänker på alla romersk-katolska lärodokument – särskilt motreformatoriska formuleringar – en konvertit förväntas omfatta. Min stående kommentar är: "Om du väljer att bli katolik antar jag att du *vet* att Martin Luther och reformatörerna hade fel avseende huvudpunkterna i sin teologi."

Psykologiskt och ideologiskt, så verkar det som att det perspektiv vi själva har på exempelvis auktoritet gör att vi inte alltid ser eller förstår hur andra resonerar kring auktoritet. Jesus varnar i och för sig för att se utan att se (Matt. 13:13) i ett vidare sammanhang. Men ibland är det nog berättigat att kunna se saker på två sätt. Hur allvarligt är det när vi inte gör det och i slutändan är oense om hur kristen tro är grundad? Ska vi kanske acceptera olika auktoriteter beroende på vilket kyrkligt sammanhang vi står i?

MODELL 4: AUKTORITETEN LIGGER HOS SÅVÄL KANON, KYRKAN SOM TRADITIONEN

Många av kyrkans konciliebeslut är bindande för den som är romersk katolik.⁷ Påvens uttalanden *ex cathedra* ("från lärostolen"), i egenskap av påve, är likaså bindande och uppfattas som ofelbara. Enligt Första Vatikankonciliet (1869–70) ses den heliga Skrift också av katoliker som ofelbar.⁸ För romerska katoliker ligger auktoriteten hos såväl traditionen som hos kyrkan och skriftkanon, där antalet böcker i den gammaltestamentliga delen är fler än i en typisk protestantisk bibel.

Tradition enligt, utöver, eller mot Skriften

Men även en luthersk förståelse av kanon, kyrka och tradition kan se ungefär likadan ut som den romersk-katolska, t.ex. om vi väljer att läsa Martin Chemnitz omfattande undersökning under 1560- och 70-talet av det Tridentinska konciliet (1545–63).⁹ Där betonar han sju olika typer av tradition som upprätthålls också av de lutherska församlingarna. P.g.a. det starka intresse för kyrklig tradition som finns i flera lutherska och anglikanska sammanhang tror jag det är riktigt att säga att dessa båda kyrkor kommer närmare såväl de ortodoxa som de katolska kyrkorna på det här området jämfört med många reformerta och evangelikala sammanhang.

På en viktig punkt skiljer sig emellertid Martin Chemnitz omfattande analys av traditionen från författarna till Tridentinum. Chemnitz gör klart att en åttonde form av tradition – den form av tradition som tydligt går utöver eller mot den heliga Skrift – inte kan accepteras som normerande av de evangelisk-lutherska kyrkorna. I dag omfat-

tar sådan tradition exempelvis konciliebeslut om Skrift och tradition, nytestamentlig rättfärdiggörelselära, skärseld, mässoffer, präst- och biskops celibat, åkallan av helgon, påvens ofelbarhet och om Jesu mor, Maria.

MODELL 5: KONKURRENSMODELLEN – DEN ÖVER TID TILL SYNES STARKASTE OCH STABILASTE KYRKOTRADITIONEN VINNER

Av världens kristna är i runda tal 3% lutheraner (75 miljoner), 4% anglikaner, 13% evangelikaler (sammanlagt antal protestanter 37%), ortodoxt kristna 12%, och katoliker 50%. Den Romersk-katolska kyrkan är alltså en större och mer världsomfattande kyrka än exempelvis den evangelisk-lutherska, och finns därför tydligt representerad nästan överallt i världen. I valet av vilken kyrka man ska tillhöra dras många till den kyrkotradition som är synlig på den plats där man bor och som också på olika sätt har stark dragningskraft.

Såväl den karismatiska väckelsen som den breda romersk-katolska kyrkotraditionen har utövat stark attraktionskraft på många svenskar under de senaste 30–35 åren. Pastor Ulf Ekman, prästvigd för Göteborgs stift, kan som enskild person få representera båda dessa kyrkliga strömningar, den karismatiska och katolska. Den för tillfället mest attraktiva kyrkotraditionen får också fler medlemmar, och den till synes starkaste och stabilaste kyrkotraditionen över tid vinner ofta över de andra i folks medvetande.

Var ligger auktoriteten? Den som på ytan ter sig bäst vinner; man går dit det är fräsigast och mest levande, eller, i andra fall, till den kyrka som verkar stabilast över tid.

MODELL 6: AUKTORITETEN LIGGER I UPPENBARELSEN

Ursprunglig syn på uppenbarelsen: den kristna läran uppfattas som gudomlig

I den tidiga kyrkan uppfattades den kristna läran som gudomlig. Origenes kan därför beskriva kristna doktriner eller lärosatser som *dogmata theou*, som Guds dogmer. Ursprunget till den kristna läran låg hos Gud själv. När Tertullianus och Clemens av Alexandria diskuterar den s.k. trons regel, *regula fidei* – som mottogs vid dopet och inbegrep såväl Skriften såsom norm för tron som den trinitariska dopbekännelsen – betonar de på liknande sätt att denna regel eller kanon (lat. *regula*; grek. *kanon*) härstammar från Kristus och Gud själv. Den kristna lärans sanningsanspråk formuleras på det här sättet med Gud som garant.

Den tyske teologen Wolfhart Pannenberg skriver i sin systematiska teologi att

om de kristna lärosatserna är sanna så är de inte längre människoåsikter eller åsikter som härrör från någon mänsklig skolbildning. De är gudomlig uppenbarelse. Men trots det är de fortfarande formulerade och förkunnade av människor, av kyrkan och dess tjänare. P.g.a. detta måste frågan ställas huruvida dessa läror är mer än mänskliga åsikter, huruvida de är något mer än blott mänskliga påfund och traditioner, och snarare ett uttryck för gudomlig uppenbarelse.¹⁰

När därför Eusebius av Caesarea i sin kyrkohistoria i början på 300-talet talar om kyrkliga dogmer så tar han, som Pannenberg påpekar, inte avstånd från Origenes och andra tidiga kyrkofäders uppfattning att dessa dogmer utgör gudomlig sanning (*Historia Ecclesiastica* V, 23.2; jfr. VI, 43.2). Att de också är kyrkliga dogmer innebär

dock att dessa även beskrivs i termer av de mänskliga bärarna av lärosatsernas anspråk, d.v.s. gemenskapen av alla kristna. Men det gudomliga sanningsanspråket har därmed inte övergivits. Pannenberg säger att detta i stället helt enkelt lämnar anspråket i ett avseende öppet, nämligen i den utsträckning, åtminstone, som kyrkan framstår som bärare av anspråket, men inte som dess garant. Gud själv står bakom sanningsanspråket. En sådan förståelse av den kristna läran och dess enskilda dogmer (som gudomligt givna med Gud som garant) uppvisar Eusebius när han tänker kring kristna dogmer huvudsakligen i termer av konciliebeslut och andra allmänt omfattade kristna doktriner, som exempelvis uppståndelsen från de döda (*Historia ecclesiastica III*, 26.4).

Förändrad syn på uppenbarelsen: kyrkan garant för uppenbarelsens sanning

En avgörande förändring i synen på uppenbarelsen kommer att äga rum, inte med Eusebius eller fäderna före honom, men efteråt, när kyrkan (och det Romerska imperiet) tog det viktiga steget bortom den här förståelsen av kristen tro, när de nämligen gjorde kodifieringen av dogmer juridiskt bindande och på det sättet inte längre blott förutsatte deras sanning utan snarare etablerade den. Plötsligt i kristendomens mer än 300-åriga historia gör kyrkan anspråk på att stå som garanten för kristna trossatser och doktriner. Pannenberg skriver: "Den här formen av kodifiering bringade ett avslut på och tystade mottagandet av läran i relation till det officiellt proklamerade dogmat".¹¹

Ett steg i den här riktningen kan alltså ses redan i samband med att kristendomen

blir statsreligion under 300-talet. Ett klimax kom år 545 e.Kr. under den utdragna konflikten över giltigheten av konciliet i Kalcedon (451 e.Kr.). Kejsar Justinianus förklarade då att alla antagna lärosatser från de fyra första koncilierna i sig innehade en auktoritet likvärdig med den heliga Skrift. Skriften och de ekumeniska konciliebesluten sägs stå på samma högsta auktoritetsnivå.¹² Ett sådant anspråk hade varit svårsmält för de flesta i den tidiga kyrkan och för många av kyrkofäderna under kyrkans första fem hundra år.

Var ligger auktoriteten? Hos uppenbarelsen förstådd som gudomlig, eller också hos kyrkan och de ekumeniska koncilierna som garantier för uppenbarelsen?

Vi kan här helt kort notera en avgörande skillnad mellan romersk-katolskt och evangelisk-lutherskt, nämligen anledningen till att såväl Skriften som den grundläggande kristna läran ytterst kan utgöra högsta norm. I det ena fallet är det Gud och Guds uppenbarelse som gör Skriften och den normerande apostoliska undervisningen gudomlig. I det andra fallet fungerar också kyrkan som garant för uppenbarelsanspråket, för såväl Skriften (exempelvis bibelkanons omfång) som den kristna läran.

MODELL 7: SKRIFTEN/BIBELKANON UTGÖR DEN YTTERSTA AUKTORITETEN I FÖRHÅLLANDE TILL ANDRA VIKTIGA AUKTORITETER

Varmt anbefalld syn på auktoritet

Vi kommer nu till den sjunde och sista modellen, som jag själv förordar. Den framställer skriftprincipen i kvalificerad mening som svar på vår fråga om var den verkliga auktoriteten ligger. Denna modell kan förenas både med en hög syn på kyrka

*Gud och
Guds
uppen-
barelse gör
Skriften
gudomlig.*

och tradition (jfr. Chemnitz föredömligt uppskattande syn på tradition som är i överensstämmelse med Skriften; modell 4) och med den fornkyrkliga förståelsen av den kristna läran som gudomlig (modell 6, om den ursprungliga synen på uppenbarelsen).

Skriftprincipen mottagen och praktiserad¹³

En av Västsveriges mest respekterade teologer och andliga vägledare, Per-Olof Sjögren (1919–2005; domprost i Göteborg 1970–1986), skriver i förordet till en av sina många uppbyggelseskrifter:¹⁴

De bibliska händelserna har verkligen ägt rum en gång, precis så som de återges. En gång för Jesus ut med apostlarna på sjön och en väldig storm revs upp av vindarna så att den lilla farkosten höll på att kapsejsa. Men Jesus reste sig upp i båten och befälde stormen att "tiga". Och det blev helt stilla så att alla förundrade sig.

Kyrkans tvåtusenåriga skriftutläggning har ofta sett ut ungefär så här: oerhörda anspråk kring Jesu person görs med avseende på den exakta ordalydelsen. Sjögren var något av litteralist när det kom till bibelordet. Andra har gått före honom. Västerlandets kyrkofader Augustinus säger om Gamla och Nya testamentets kanoniska skrifter att endast om dessa tror han fast och visst att författarna, när de skrev texterna, var fria från fel.¹⁵ Katolska kyrkan ger här uttryck för samma syn på Skriftens ofelbarhet (fastän inte på dess klarhet) som flera av de protestantiska kyrkorna.¹⁶ Och går vi till Nya testamentet verkar Jesus dela en sådan syn på bibelordet.

Jesus och skriftprincipen

För Jesus, under hans offentliga verksamhet, fungerade Guds ord som vapen inte minst i frestelsekampen. "Det står skrivet" blev svaret i mötet med frestaren som kulmen på de fyrtio dagarna i öknen (Matt. 4:1–11). Tre gånger hänvisar Jesus till 5 Mosebok (8:3; 6:16; 6:13): "Det står skrivet: 'Människan skall inte leva bara av bröd, utan av varje ord som utgår ur Guds mun...'"¹⁷ På ett annat välkänt ställe i Matteusevangeliet intar Jesus en tillsynes bokstavlig hållning gentemot de judiska Skrifterna:

Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla. Sannerligen, innan himlen och jorden förgår skall inte en enda bokstav, inte minsta prick i lagen förgå; inte förrän allt har skett (Matt. 5:17f.).

Skriftprincipen med Jesus som textens centrum är här tydlig. Skrifterna och Herren Jesus utgör norm och yttersta auktoritet för den tidigaste kyrkan.

Från Jesusord till skriftord

Jesu ord memorerades och bevarades i apostlakretsen och i vidare kretsar och kom att inta platsen som huvudauktoritet vid sidan av lagen och profeterna. När apostlaledare som Petrus och Paulus dör på 60-talet skrivs Markusevangeliet ned och blir känt som "Petrus hågkomster". Även äldre Jesustraditioner infogas i Matteus och Lukas vid den här tiden eller något senare. Evangelietexterna, i synnerhet Markus-, Matteus- och Johannesevangeliet, skrevs ned i första hand för att läsas i gudstjänsten vid sidan av de

andra heliga Skrifterna.¹⁸ Även i andra avseenden kommer de nyskrivna nytestamentliga Skrifterna att stå sida vid sida med de judiska Skrifterna, vilket 2 Petr. 3:15 vittnar om med avseende på Paulusbreven. När Nya testamentet är färdigskrivet runt år 100 e.Kr. har kyrkan (genom kristna ledare och skrivare/kopierare) också infört särskilda kristna markeringar i de grekiska GT- och NT-handskrifterna för gudsnamnen "Gud" och "Herren", Jesu namn och messias titel, "Jesus" och "Kristus", samt "Anden" (s.k. *nomina sacra*, heliga namn). Jag tolkar det som att de nya Skrifterna på ännu en viktig punkt – kanske runt år 100 e. Kr. – har samma eller liknande auktoritet som Gamla testamentet. Fr.o.m. år 170–200 e. Kr. kommer de två skriftsamlingarna att kallas "Gamla" respektive "Nya testamentet".

Skriften som grund av oerhörd enande, ekumenisk betydelse

För Irenaeus av Lyon, 100-talets mest betydelsefulla biskop och teolog, utgör det skrivna evangeliet grunden och pelaren för kyrkans tro (*Haer.* III, 1.1). För Clemens av Alexandria (ca. 150–215 e.Kr.) – enligt Hieronymus den mest lärde av de tidiga kyrkofäderna – utgör Skriften den absoluta grunden för kyrkans tro och liv (*Strom.* VII, 16.96). Clemens formulerar en skriftprincip som påminner om Martin Luthers. Tre århundraden senare läser vi i det fornkyrkliga Gelasianska dekretet att det är på de profetiska, evangeliska och apostoliska Skrifterna som den katolska kyrkan genom Guds nåd är grundad.

Vikten av det skrivna bibelordets auktoritet i relation till kyrkans tradition stryks också under av den schweiziske 1900-tals-

teologen Karl Barth (1886–1968), som särskilt betonar att "genom den muntliga traditionen blir kyrkan inte adresserad normativt, utan för endast dialog med sig själv". Det tydliga auktoritativa tilltalet riktat till kyrkan sker genom det skrivna ordet – den heliga Skrift.

Den ekumeniska betydelsen av detta lyfts fram av Dietrich Bonhoeffer (1906–45) som var samtida med Barth. Bonhoeffer skriver träffande:

Det är verkligen den bibliska texten som sådan som sammanbinder hela den kristna församlingen till en enhet. Den försäkrar oss om att vara sammanbundna till en enda familj av bröder och systrar, inte bara med den kristna församlingen i det förflutna och i framtiden, utan med hela den nuvarande kyrkan. Som sådan är den bibliska texten av oerhörd enande, ekumenisk betydelse.¹⁹

AVSLUTNING

För att söka svar på frågan vad som utgör yttersta auktoritet för kristen tro har jag här argumenterat för att det är Gud själv och Guds uppenbarelse – primärt skriftuppenbarelse – som utgör normen för tron. Kyrkan och den kyrkliga traditionen fungerar som sekundära auktoritetsinstanser i den mån de håller sig inom de ramar Skriften sätter.

Det innebär att auktoriteten inte ligger hos oss själva (modell 1), att den kristna traditionen, kyrkohistorien och tidigare ecklesiologi (lära om kyrkan) är värdefulla för förståelsen av nutida kristen identitet (modell 2), att olika auktoritet inte borde gälla för olika kyrkosamfund (modell 3), att Skriften som auktoritet ses som ofelbar och som norm och korrektiv för såväl kyr-

*Det är
den bibliska
texten som
samman-
binder hela
den kristna
församlingen.*

kan och kyrkokoncilier som för den kyrkliga traditionen (modell 4), att frågan om autentisk auktoritet i kyrkan inte bör tas lättvindigt eller relateras till former av ytlig konkurrens mellan samfunden (modell 5), att auktoriteten till sist ligger i gudsuppenbarelsen, där Gud snarare än kyrkan står som garant för kristen lära och praxis (modell 6), och att skriftprincipen som grund för kyrkans lära och liv tillämpas tidigt i kyrkans historia (modell 7). Vi ser detta i Nya testamentet (Matt. 4:1–11; 5:17–19; Joh. 10:35b; 2 Tim. 3:16; Upp. 22:18–19) och hos tidiga kyrkofäder som Irenaeus (ca. 125–202 e. Kr.; Haer. II, 27.1; II, 28.2) och Clemens av Alexandria (ca. 150–215 e.Kr.;

Strom. VII, 16).²⁰ Ett citat från Clemens (Strom. VII, 16.95–96) får avrunda:

Som grundlära för vår undervisning (*archē tēs didaskalias*) har vi nämligen Herren, som leder oss till kunskap från början till slut – många gånger och på många sätt – genom profeterna, genom evangeliet och genom de välsignade apostlarna. ... Vi erhåller från Skrifterna själva en fullkomlig bevisning angående Skrifterna.²¹

Tomas Bokedal

Teologie doktor, lektor i Nya testamentets teologi, Aberdeen, Skottland

1. Uppsatsen är en bearbetning av ett föredrag som hölls vid Församlingsfakultetens reformationsjubileum 7–8 november 2014, Reformation 500: Guds ord och människors ord – samtidigt?
2. C. R. Trueman, *The Creedal Imperative* (Crossway, 2012).
3. Jfr. K. A. Mathisons kapitel "A Critique of the Evangelical Doctrine of Sola Scriptura" (i idem, *The Shape of Sola Scriptura* (Moscow, ID: Canon Press, 2001), s. 237–53), som innehåller både berättigad och mindre berättigad kritik.
4. Jfr. Vincentium av Lerinums *Commonitorium* (ca. 434 e. Kr.).
5. *Joint declaration on the doctrine of justification: a commentary by the Institute for Ecumenical Research, Strasbourg* (The Lutheran World Federation, Office for Communication Services, 1997).
6. Den grundläggande skillnaden mellan evangelisk-luthersk och romersk-katolsk identitet, tänker jag, består i olika förståelse av Skrift och tradition (se modell 4), "apostolicitet" och i tillgängligheten till Guds ord och närvaro (mer direkt, alternativt mer indirekt; jfr. modell 4 och 6).
7. Katolska kyrkan räknar med 21 ekumeniska koncilier.
8. Första vatikankonciliet, *Dei filius*, kap. 2, om uppenbarelsen. Jfr. Andra vatikankonciliet, *Dei verbum* § 11.
9. M. Chemnitz, *Examination of the Council of Trent*, 4 band, översättning M. och F. Kramer (Concordia Publishing House, 1971).

10. W. Pannenberg, *Systematic Theology*, vol. 1; översättning Broxmiley (Eerdmans, 1991), s. 9.
11. Ibid., s. 10.
12. Ibid., s. 9–11.
13. Material i nedanstående två stycken publiceras under 2016 också i *Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke*.
14. *Stormen och stillheten* (Pro Veritate, 1996 (1980), 2:a upplagan).
15. Brev 82, i, 3 i P. Schaff, red., *Letters of St. Augustine: The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church, First Series*, vol. 1 (Eerdmans, 1994), s. 348.
16. Första vatikankonciliet, *Dei filius*, kap. 2 "Om uppenbarelsen". Andra vatikankonciliet, *Dei verbum* § 11.
17. Bibelcitaten är från Bibel 2000.
18. Se vidare Martin Hengel.
19. D. Bonhoeffer, *Reflections on the Bible* (Hendrickson, 2004), s. 31.
20. Jfr. 5 Mos. 4:1–2, 12:32, 29:19–20; Ord. 30:5–6.
21. För Irenaeus och Clemens av Alexandria utgör den trinitariskakristologiska s.k. trons regel (*regula fidei*; eller mostsvarande begrepp) – vid sidan av andra attribut – såväl en egenskap hos den Heliga Skrift som tolkningsnyckel vid skriftläsningen (Iren. Haer. I, 8.1–10.1; Clem. Strom. VI, 15.25.3). Skrift och regula fidei kan ses som två sidor av en och samma norm. Se T. Bokedal, "The Rule-of-Faith Pattern as Emergent Biblical Theology", i *Theofilos* (kommande temanummer om bibelsyn).